

Téma 19.:

- 17. století a divadlo
  - Divadelní společnosti
  - Divadelní zázemí
  - Dvorské zábavy
  - Pravidla klasicistního dramatu

Divadelní století

- Ve Francii považováno 17. století za symbolizované divadlem, které se rozvinulo
  - Považováno nejen za literární a dramatické umění, ale také
  - Za oficiální ceremonii či společenský obřad
    - Vlastně za pokračování podobných společenských událostí na královském dvoře či v salónech

Divadlo a klasicismus

- Klasicistní literatura je v zásadě neosobní a všespolečenská
  - Pro všechny “honnétes gens”
  - Potřebuje hluboké porozumění mezi autorem a jeho publikem
  - V tomto smyslu našla v divadle svůj ideální prostředek k realizaci

Divadlo není literatura

- Divadelní texty
  - Ne jako literatura, nýbrž jako představení
- proto je třeba znát i okolnosti jejich realizace
  - Což je někdy obtížné či dokonce nemožné

Divadelní společnosti

- Nejprve kočovné skupiny vyskytující se na trzích, na improvizovaných jevištích
  - Některé ale získaly obdiv a slávu (např. Moliérova společnost)

Divadelní společnosti

- Záhy však v Paříži vznikaly skupiny spjaté s konkrétním prostorem
  - Společnost z hotel de Bourgogne
    - Pašijové bratrstvo drželo monopol na divadelní představení a 1599 ho poskytli společně se sálem skupině Vallerana-Lecomtea
  - Théâtre du Marais
    - 1600 konkurenční společnost získala jako sídlo míčovnu v Marais, čímž skončil monopol Bourgogne, rozpuštěna 1673

Divadelní společnosti

- Moliérova společnost
  - Molière se vrací do Paříže 1658, nejprve jeho skupina získá prostory v paláci Petit-Bourbon a později v roce 1661 v Palais-Royal, který sdílí se skupinou Italské komedie, po Moliérově smrti se skupina spojí se společností z Marais a vytvoří posléze Comédie-Francaise
- Comédie-Francaise založena Ludvíkem XIV. 1680

Divadelní společnosti

- Italská společnost
  - Do Paříže je povolala Kateřina Medičejská, byli velmi oblíbeni, navzdory tomu, že hráli italsky, avšak s gestikualcí atd.
- Opera
  - Zrodila se v Itálii v 16. stol., a brzy získala oblibu i v Paříži (J.-B. Lulli)

katolíci a divadlo

- Navzdory příznivcům z řad vládnoucí dynastie, či šlechticů
  - Herci katolickou církví považováni za nečisté
  - Komedialní herci byli dokonce automaticky exkomunikováni a nesměli být pohřbíváni na hřbitově (ještě v roce 1730 spor o pohřeb herečky)

Jansenité a divadlo

- Ještě přísnější než katolíci
  - Divadlo a obzvlášť komedie je “obecným jedem, který neničí jen těla, nýbrž duše věřících” (Lagarde: 90)

Divadelní zázemí

- Podobné jaké jsme si uváděli u španělského barokního divadla
- Kostýmy zcela fantazijní
  - Např. Římská tóga spolu s kloboukem s péry a s rukavicemi
  - Teprve později se začala zachovávat jednota kostýmů a dekorace
- Důraz také na divadelné stroje

Dvorské zábavy

- Divadlo jako pokračování dvorských zábav
  - Komédie-balety
  - Jejich přípravou se zabývají ti nejtalentovanější autoři

Pravidla klasicistního dramatu

- Ačkoli Aristoteles mluví ve své *Poetice* pouze o jednotě děje a času
  - Doplnili symetricky o požadavek jednoty místa
- Jednota děje
  - Vždy pouze jedno téma zápletky, bez epizodních větvení
  - Nese v sobě zároveň požadavek jednotného “vážného” tónu

Pravidla klasicistního dramatu

- Jednota času
  - Děj se odehrává od východu do západu slunce
  - A to tak, aby předváděný děj i proslovy byly hodnověrné, tj. aby čas, během něhož jsou hrány, odpovídal skutečnému času

Pravidla klasicistního dramatu

- Jednota místa
  - V praxi znamenala absenci jakéhokoli místního koloritu v těchto dramatech
  - A také vyloučení určitých typů scén (např. V antických hrách fora, bitevního pole aj.)

Hodnověrnost a zprostředkování

- K požadavku hodnověrnosti se přidává pravidlo vylučující určité druhy scén
  - Např. prolévání krve atd.
  - O těchto skutečnostech se v klasicistním dramatu dozvíme jen z vyprávění postav
- Takže V. Hugo v 19. století prohlásí:
  - “namísto děje proslovy, namísto obrazů popisy”

Předchůdci

- Jodelet v 16. stol
- Pierre Corneille (1606-1684)
- Rotrou (1609-1650), Thomas Corneille (1625-1709), bratr Pierra, Philippe Quinault (1635-1688), stal se významným libretistou oper

Pierre Corneille (1606-1684)

- Od roku 1633 společně s Boisrobertem, Colletetem, L'Estoilem a Rotrouem tvoří jakousi literární dílnu Richelieua
  - Zadá jim téma, kompozici a oni tesají
- *Cid* (a la Querelle du Cid)
  - 1637 složí drama podle španělské hry *Mocedades de Rodrigo* (1605-15) od Guillena de Castro

La querelle du Cid

- Drama vyvolá rozporuplné reakce
  - Georges de Scudéry vydá pasáže z Lopeho *Arte nuevo de hacer comedias* (v rámci svého spisku *Observations sur le Cid*, 1637)
    - na ukázkách demonstruje, že Lope (a jeho pokračovatelé) neví nic o literární tradici, dopustili se "zločinu hanobení tradice" (Cioranescu 1983: 259)
  - Scudéry si např. stěžuje na nevhodné téma, na výpůjčky z originálu a na nedodržování pravidel

La querelle du Cid

- Jiní Corneille brání (např. Guez de Balzac)
- Má rozhodnout Academie a ta v *Les sentiments de l'Académie Française sur la tragi-comédie du Cid* (sepsal patrně Jean Chapelain, 1637) smířlivě vyhlašuje, že dílo se nedrží pravidel ani vkusu, ale má v sobě cosi svůdného...

Jean Racine (1639-1699)

- Sirotek, vychován v Port-Royale
  - Vliv jansenismu a Pascalových *Dopisů venkovanovi*
  - Později se však jejich příliš asketickému a protidivadelnímu konceptu cti vzdaluje
  - Humanitní studia, výtečný helenista
    - Detailně se seznamuje řeckou antickou kulturou a především dramatem
    - To se odráží v jeho tvorbě

Jean Racine (1639-1699)

- Osciluje-li Corneille mezi historickými či aktuálními náměty (je stále ještě částečně v baroku a pod vlivem španělského Zlatého věku), Racinovo divadlo je jakýmsi pokračováním řecké antické tragédie

Kde studovat?

- LAGARDE, A. MICHARD, L. (1985, 1998), *XVIIe siècle*. Paris, Bordas.
- ORMESSON, J. (2000), *Une autre histoire de la littérature française. Le théâtre classique*. Librio.
- CIORANESCU, Alexandre, *Le masque et le visage*, Geneve, Droz, 1983.

*Ústav romanistiky
Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích*

kurz: Přehled vývoje románských literatur

rok: 2011/2012

přednáší: Josef Prokop

<http://uro.ff.jcu.cz>